

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedavajući, poštovani članovi Vijeća,

Prije no što počnem, dopustite da se prisjetim lorda Paddyja Ashdowna, koji je preminuo u decembru. Kao visoki predstavnik, lord Ashdown bio je na čelu međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini tokom izuzetno važnog perioda, provodeći ključne odredbe Općeg okvirnog sporazuma za mir te gradeći i jačajući institucije od suštinske važnosti za reintegraciju zemlje i njenih naroda.

Kažu da je lord Ashdown za Bosnu i Hercegovinu rekao da je to “mjesto koje ne možete napustiti.”

I dokazao je da je uistinu tako. Do samog kraja života, pa čak i samo nekoliko dana pred sami kraj, lord Ashdown se glasno zalagao za interese ove zemlje i bio zagovornik multilateralizma u ovoj sve složenijoj situaciji u svijetu.

* * *

Dame i gospodo,

U novembru prošle godine izvijestio sam ovo vijeće da su opći izbori koji su održani 7. oktobra definirali politička dešavanja prethodnih mjeseci. Sada, sedam mjeseci nakon tih izbora, proces formiranja koalicija i imenovanja vlada i dalje dominira političkim životom u Bosni i Hercegovini.

I dok su Republika Srpska i neki kantoni u Federaciji brzo formirali vlast, do sada, nažalost, nije imenovano novo Vijeće ministara na državnom nivou niti nova Vlada Federacije.

Bez obzira na to, čini se da su konkretni razgovori među strankama o koaliciji na državnom nivou uznapredovali, što mi je potvrđeno u kontaktima sa ključnim političkim akterima prije mog dolaska ovamo.

Međunarodna zajednica očekuje da se novo Vijeće ministara što prije formira i fokusira na plan reformi koje su okrenute ka budućnosti.

* * *

U posljednjih šest mjeseci i dalje je prisutan pozitivan konsenzus u cijelom političkom spektru o potrebi dalje integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

To se vidjelo i u februaru, kada je Vijeće ministara finaliziralo dodatne odgovore na Upitnik Evropske komisije, i u martu kada je predsjedavajući Predsjedništva BiH Dodik lično predao te odgovore u Briselu. Kao što već znate, bilo je gotovo 4.000 pitanja.

Bez obzira na ovaj pozitivni politički korak, istovremeno imamo i nastavak destabilizirajuće retorike podjela, koja ponekad dolazi od istih onih lidera koji ističu opredijeljenost zemlje za put u EU.

Ta nedosljednost predstavlja ozbiljan izazov za BiH. Dok predsjedavajući Dodik radi sa svojim kolegama članovima Predsjedništva na iznalaženju dogovora o nizu važnih pitanja, on istovremeno nastavlja da govori protiv državnosti Bosne i Hercegovine, da prijeti budućim otcjepljenjem Republike Srpske i da tvrdi da je Republika Srpska država, na primjer nedavno, kada je rekao: “...mi smo se već odvojili. Samo što to još nije proglašeno.”

Također je izjavio da će, ukoliko Kosovo postane članica Ujedinjenih naroda, Republika Srpska proglasiti nezavisnost. Kao ilustraciju njegovih namjera navest ću da je on u nekoliko prilika pokazao kartu Srbije na kojoj su Srbiji priključene Republika Srpska i dio Crne Gore koje na toj karti čine jedinstvenu državu.

Moja dužnost je da vas upozorim na mogući razvoj situacije. Međutim, također bih pitao uvažene članove Vijeća sigurnosti: kako biste vi reagirali da lokalni zvaničnik u vašoj zemlji daje tako eksplicitne izjave i proglašava dio

vaše zemlje nezavisnom državom?

Secesionistička retorika i dugogodišnja politika osporavanja države BiH su, nažalost, tokom proteklih nekoliko godina postale konstanta. Stoga sam uvjeren da bismo se trebali odlučnije suprotstaviti ovim negativnim trendovima.

Osim separatističkih izjava nekih političkih predstavnika iz Republike Srpske, glavne hrvatske stranke uporno odbijaju presude međunarodnih sudova koje se odnose na njihovo ratno rukovodstvo i nastoje revitalizirati strukture tadašnje paradržave. Da budemo jasni, oni odbacuju presude međunarodnog suda, Haškog tribunala, kojeg je formiralo upravo ovo tijelo, Vijeće sigurnosti, svojom jednoglasnom odlukom 1993. godine.

Također, početkom ove godine vodeća bošnjačka stranka najavila je namjeru da pokrene inicijativu da ospori ime Republike Srpske pred Ustavnim sudom BiH, što je, kako se moglo i predvidjeti, dovelo do daljnjih prijetnji otcjepljenjem.

U tom kontekstu, želim da naglasim da se u Ustavu Bosne i Hercegovine definira da se država Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Međunarodna zajednica ne odustaje od svoje opredijeljenosti za teritorijalni integritet i fundamentalnu strukturu BiH.

Zahvalan sam Angeli Merkel i Emmanuelu Macronu za organizaciju nedavnog sastanka balkanskih lidera u Berlinu, čime je potvrđena odlučnost međunarodne zajednice u ovom pogledu.

Za razliku od izjava predsjedavajućeg Predsjedništva BiH protiv državnosti Bosne i Hercegovine i u prilog nezavisnosti Republike Srpske, sa zadovoljstvom mogu konstatirati da srbijanski predsjednik Vučić i dalje govori da poštuje teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine, što je nedavno rekao na otvaranju sajma u Mostaru, 9. aprila, a i nakon nedavno održane konferencije u Berlinu.

* * *

Još jedno pitanje koje se nedavno pojavilo i koje je podiglo tenzije je mogućnost uspostave rezervnog sastava policije u entitetima. U aprilu je Narodna skupština Republike Srpske krenula s procesom usvajanja zakona o uspostavi rezervnog sastava policije, čija je namjena različito objašnjavana kao odgovor na izazove koje migracije donose za javnu sigurnost ili kao reakcija na prirodne katastrofe.

Ovaj potez, koji neki tumače kao pokušaj uvođenja alternativne vojne strukture, u Federaciji je izazvao ozbiljnu zabrinutost. Kao odgovor na to, nadležna parlamentarna komisija u Federaciji rekla je da će povući isti potez.

Ovo pitanje posmatrano je i u svjetlu ranije kontroverze oko nesrazmjerno velike nabavke oružja sa dugim cijevima za policiju RS. A nedavno je član glavnog odbora vladajuće stranke u RS napisao da je rezervni sastav policije "zamjena za Vojsku Republike Srpske."

Trenutni politički diskurs vezan za rezervni sastav policije u entitetima, koji je počeo jednostranim potezom koji je povukla RS, ne doprinosi miru i stabilnosti u Bosni i Hercegovini.

Naprotiv, on je pokrenuo negativnu spiralu nepovjerenja i nezdravog nadmetanja. Ako bi trenutna dinamika dalje eskalirala, ona bi mogla stvoriti tenzije i voditi u podjele i tako destabilizirati zemlju.

Bosni i Hercegovini treba manje oružja i ljudi u uniformama, a ne više. Moramo učiniti sve što možemo da spriječimo trku naoružavanja policijskih snaga.

Umjesto toga, vlasti na svim nivoima treba da rade na boljoj saradnji kako bi javnu sigurnost podigli na najviši nivo i obezbijedili sigurno okruženje za sve građane. Imigracija i politika u oblasti izbjeglica i azila su ustavna nadležnost državnih institucija i njihove kapacitete treba ojačati. To bi bio odgovarajući primjer bolje saradnje i to sam jasno rekao u svojim izjavama.

Imajući na umu ne tako davnu prošlost ovog regiona, ovo su pitanja koja zaslužuju kontinuiranu pažnju Vijeća.

* * *

Dame i gospodo,

Sve što sam naveo događa se u atmosferi u kojoj politički lideri i dalje posebno izbjegavaju svoje obaveze prema vladavini prava, uporno nepoštujući obavezujuće odluke državnog pravosuđa.

Ranije sam spominjao neprovedene odluke Ustavnog suda BiH u predmetu Ljubić kao i u vezi sa izbornim sistemom u gradu Mostaru, što onemogućava održavanje lokalnih izbora u tom gradu još od 2008. godine.

Skoro je nezamislivo da u jednom od najvećih gradova u zemlji koja želi da se priključi Evropskoj uniji i gradu koji želi biti kulturna prijestolnica Evrope, lokalni izbori nisu održani više od deset godina!

U Republici Srpskoj, organi vlasti još uvijek odbijaju ispoštovati presude Suda BiH i Ustavnog suda BiH u vezi s registracijom vojne imovine i 9. januarom – praznikom koji se proslavlja kao “Dan Republike Srpske”. Uz to, organi vlasti u nekoliko kantona u Federaciji nisu poduzeli potrebne mjere da osiguraju ravnopravnost pripadnika srpskog naroda. U tim kantonima, Srbi ne postoje u kantonalnim ustavima, pa je Ustavni sud naložio da se to mora izmijeniti.

Također moram naglasiti da organi vlasti nisu proveli odluke Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci i drugim sličnim predmetima, što za posljedicu ima daljnje postojanje sistema koji diskriminira značajan broj građana jer im onemogućava da ostvare svoje pravo da se kandidiraju za obavljanje javne funkcije. Oni mogu glasati, ali ne mogu biti birani.

Od Daytonu su prošle 24 godine, dok je od prve presude Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa ovim pitanjem prošlo skoro 10 godina, a predstavnici manjinskih grupa još uvijek ne mogu biti kandidati za funkcije u državnom Predsjedništvu i u Domu naroda.

Za ovu grupu građana, jedan od najvrijednijih civilizacijskih principa, princip ravnopravnosti – *égalité*, ne postoji već četvrtinu stoljeća. To je neprihvatljivo i organi vlasti moraju odmah reagirati da tu situaciju isprave.

U kontekstu vladavine prava, moram vas također obavijestiti da smo nakon odluke o produženju kazne Radovanu Karadžiću opet imali negiranje genocida počinjenog u Srebrenici, iako su genocid potvrdila dva međunarodna suda od kojih je jedan Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY), sud koji je uspostavilo ovo tijelo.

* * *

Tokom proteklih šest mjeseci vidjeli smo nastojanja da se ograniče sloboda govora i protestiranja.

U decembru su organi vlasti Republike Srpske prekinuli višemjesečne svakodnevne proteste u Banja Luci organizirane zbog, kako tvrde aktivisti, prikrivanja sumnjivih okolnosti vezanih za smrt jednog mladića i spriječili pokušaje organiziranja novih protesta.

Budući da su organi vlasti nastojali da izmijene odredbe o javnim okupljanjima i radu novinara, bilo je više istupa međunarodne zajednice i nevladinih organizacija koji su protestirali protiv mjera kojima bi se ograničila demokratska prava i slobode. U tom kontekstu, pozdravljam činjenicu da su organi vlasti RS poduzeli korake da razmisle o zabrinutoj reakciji kada je riječ o Zakonu o javnom miru i redu i apeliram na daljnji dijalog o sličnim inicijativama.

* * *

Dame i gospodo,

Moja današnja namjera je da ilustriram da Bosni i Hercegovini još uvijek treba pažnja i jedinstven pristup međunarodne zajednice.

Mi smo dugo vremena uzimali zdravo za gotovo veliki napredak koji je ova zemlja postigla od 1995. godine, kao i to da je taj napredak nemoguće poništiti. Ali, važno je prepoznati da stvari idu unatrag kada do toga dođe i priznati da naša misija još nije završena.

Moj ured, OHR, postoji u BiH da osigura da se poštuje Daytonski mirovni sporazum, uključujući i Ustav BiH, i da se suštinske reforme koje su provedene u implementaciji Daytonu ne samo održavaju nego i dovedu do kraja. Ova funkcionalnost je logičan preduslov da ova zemlja prihvati izazove koji su pred njom, uključujući i težnje za članstvo u EU, što podržavaju sve veće političke stranke.

Što se mene tiče, i dalje se fokusiram na izvršavanje svoga mandata u skladu sa Aneksom 10 Mirovnog sporazuma i odgovarajućim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a. Izuzetno je značajno da se insistira na tome da organi vlasti budu i dalje fokusirani na puno poštivanje Sporazuma, inače dolazimo u opasnost da ohrabrimo dalje poništavanje reformi.

Istovremeno, ja ne mogu upravljati zemljom u ime izabranih lidera Bosne i Hercegovine. Jedino oni mogu poduzimati korake koji su potrebni da ova zemlja krene naprijed.

Dakle, pozivam političke lidere u Bosni i Hercegovini da poduzmu iskrene napore u prevazilaženju međusobnih razlika, da konačno formiraju izvršne organe na državnom nivou i na nivou Federacije i da rade s organima Republike Srpske i s kantonalnim organima vlasti kako bi u potpunosti implementirali Daytonski mirovni sporazum.

Pored toga, istinski molim lidere da odbace retoriku koja unosi destabilizaciju i podjele i koja je ukorijenjena u prošlosti, te da naprave veliki iskorak i ovu zemlju povedu dalje na putu ka EU, u interesu svih građana koje predstavljaju.

Od naročitog je značaja uspostaviti pozitivno socijalno-ekonomsko okruženje i osigurati vladavinu prava kako bi se zaustavio egzodus talentiranih mladih ljudi, najvažnijeg prirodnog resursa ove zemlje.

Poštovani članovi Vijeća sigurnosti,

Građani bosanskohercegovačkog porijekla sada su članovi Parlamenta Austrije, Gornjeg doma Britanskog parlamenta i zakonodavnih organa najmanje jedne savezne države SAD-a. Izvanredni mladi ljudi poput njih koji su ostali u BiH nada su za promjene i budućnost u BiH.

Zbog toga završavam ovo obraćanje optimističnim tonom i citatom lorda Ashdowna koji sam naveo na početku: Bosna i Hercegovina je mjesto koje ne možemo napustiti.

Hvala.